

Thank the Maker

Fidelity en fancultuur in de veranderende wereld van STAR WARS

BA Eindwerkstuk

Sjoerd Jochems

3016668

Blok 1 2009-2010

30 oktober 2009

Begeleider: Ankie ten Velde

Adaptatietheorie

Thank the Maker

Fidelity en fancultuur in de veranderende wereld van STAR WARS

BA Eindwerkstuk

Adaptatietheorie
Sjoerd Jochems
3016668

Blok 1 2009-2010
Begeleider: Ankie ten Velde
30 oktober 2009

Inhoudopgave

Inleiding	1
Hoofdstuk 1 - <i>Fidelity</i> f(r)iction	3
Hoofdstuk 2 - George Lucas: The Man and His Dream	5
Hoofdstuk 3 – May the Fan be with you	14
Conclusie	18
Discussie	20
Bronnen	21
Literatuur	22

Inleiding

A long time ago, in a galaxy far, far away...

Met deze tekst begon STAR WARS, een film die in 1977 niet alleen een enorm kassucces werd, maar ook een nieuwe standaard voor *special effects* zette en daarmee de filmindustrie voor altijd zou veranderen.¹ Dit ruimte-epos, geschreven en geregisseerd door George Lucas, zou verspreid over dertig jaar uitgroeien tot een saga van zes films over de Jedi-ridder Anakin Skywalker. Door het onmiddellijke succes van STAR WARS kon George Lucas ook de sequels maken die hij al ontwikkeld had. STAR WARS werd omgedoopt tot STAR WARS: EPISODE IV – A NEW HOPE en kreeg twee vervolgen in de vorm van EPISODE V – THE EMPIRE STRIKES BACK (1980) en EPISODE VI – RETURN OF THE JEDI (1983). Deze drie films worden samen de Originele Trilogie genoemd.²

Hoewel de *special effects* in Star Wars ongeëvenaard waren voor die tijd, was Lucas nog niet tevreden. Daarom bracht Lucasfilm in 1997 de Star Wars-films opnieuw naar de bioscoop als The Special Edition. Deze nieuwe versie van de films was digitaal gerestaureerd en van extra effecten en scènes voorzien. Later werd The Special Edition ook op VHS uitgebracht. Het digitale tijdperk deed kort daarna zijn intrede, en daarom kwam in 2004 Star Wars: The DVD Edition uit. In deze uitgave waren sommige scènes weer aangepast, waardoor er nu feitelijk drie verschillende versies van de Star Wars-films zijn: de bioscoopversie uit 1977, de Special Edition uit 1997 en de DVD-editie uit 2004.

Het gebeurt uiteraard vaker dat films opnieuw worden uitgebracht, bijvoorbeeld als *director's cut* of *extended version*. Dit soort nieuwe versies zijn dan alternatieve versies van de oorspronkelijke film en niet bedoeld om die te vervangen. De Special Edition en DVD-editie van de Star Wars-films zijn echter niet als *director's cut* of alternatieve versie gepresenteerd, maar werden opeenvolgend uitgebracht als de visie op de films die George Lucas al vanaf het begin had, maar door de afwezigheid van de juiste cinematografische technologie nooit zo had kunnen uitvoeren.

Het op deze manier opnieuw uitbrengen van de films door Lucas kan gezien worden als een vorm van adaptatie. Adaptatie kan namelijk gedefinieerd

¹ Chris Salewicz, *George Lucas: Close Up: The Making of His Movies* (New York: Thunder's Mouth Press, 1999), 71.

² Ibidem, 78.

worden als het aanpassen van een originele tekst aan het tijdsbeeld en de contemporaine visie van de auteur.³ Over het algemeen worden adaptaties door een ander persoon uitgevoerd dan de auteur van het originele werk. In het geval van Star Wars is de adaptatie echter door de auteur van de oorspronkelijke brontekst (George Lucas) gemaakt. Het onderzoek naar deze casus beslaat dus een nog vrijwel onverkende niche binnen de adaptatietheorie.

Fans hebben wisselend gereageerd op de wijzigingen die Lucas heeft doorgevoerd. Sommigen verachten de nieuwe versies en houden vast aan de oorspronkelijke, nostalgische Star Wars-films, terwijl anderen de nieuwe uitvoeringen van de films omarmen. Star Wars heeft in ieder geval een groot en betrokken publiek, en dit zal ik dan ook niet negeren in mijn onderzoek.

Het feit dat Lucas zelf zijn eigen films heeft gereviseerd, werpt een nieuw licht op het discours van *fidelity criticism*. Het is vanuit dit principe dat ik ga onderzoeken welke impact het door George Lucas aanpassen van de Star Wars-films heeft op de notie van originaliteit.

In hoofdstuk 1 zal ik het concept *fidelity criticism* omschrijven en koppelen aan Star Wars. In hoofdstuk 2 beschrijf ik aan de hand van drie voorbeelden uit de Star Wars-films de verschillende typen veranderingen die Lucas heeft doorgevoerd. Het derde en laatste hoofdstuk gaat in op de reacties die Star Wars-fans op een fanforum hebben gegeven op de veranderingen in de verschillende versies van de films. In de conclusie zal ik een antwoord presenteren op de onderzoeksvraag, trachtend hiermee een wetenschappelijke bijdrage te leveren aan de tot nu toe nog redelijk onverkende niche van het adaptatiediscours.

³ Robert Stam en Alessandra Raengo, red., *Literature and Film: A Guide to the Theory and Practice of Film Adaptation* (Malden: Blackwell Publishing, 2005), 2.

Hoofdstuk 1 – *Fidelity* f(r)iction

"I find your lack of faith disturbing."

- Darth Vader, A NEW HOPE

Om Star Wars te kunnen onderzoeken aan de hand van de notie van originaliteit en *fidelity* in een kader te kunnen plaatsen, zal ik eerst het discours van de adaptatietheorie schetsen. Binnen dit discours is een debat gaande waarin twee hoofdstromingen te onderscheiden zijn. Tussen aanhangers van de twee stromingen is een debat gaande over welk concept het best toegepast kan worden om adaptaties te onderzoeken.

Aan de ene kant is er het zogenaamde *fidelity criticism*. Dit is de stroming binnen de adaptatietheorie die, zoals het woord *fidelity* al zegt, ervan uitgaat dat een adaptatie altijd zoveel mogelijk trouw moet blijven aan de oorspronkelijke brontekst waarvan een adaptatie wordt gemaakt. Brian McFarlane beschreef dit concept als volgt: "[T]he adaptor should see himself as owing allegiance to the source work."⁴ Een adaptatie blijft bij *fidelity criticism* dus altijd schatplichtig aan een origineel.

Er is volgens McFarlane wel een onderscheid in de manier waarop een adaptatie dit kan doen. Hij spreekt van een "distinction between being faithful to the 'letter' [or] to the 'spirit' or 'essence' of the work."⁵ Hij legt dit uit aan de hand van een boekverfilming van een roman van Jane Austen. Een dergelijke boekverfilming van een negentiende-eeuwse roman waarbij er door de filmmaker erg gelet wordt op de historische accuraatheid van de kostuums en het taalgebruik van de personages, is trouw aan de 'letter', dus aan de vorm van de brontekst. Een verfilming waarbij alle narratieve elementen zo veel mogelijk intact zijn gelaten, maar de setting bijvoorbeeld een futuristische wereld op een andere planeet is, negeert de 'letter' van de historische roman, maar houdt wel de 'essence' ervan in stand.⁶ *Fidelity* bestaat dus in meerdere vormen, maar trouw aan een originele brontekst staat daarbij altijd centraal.

Binnen *fidelity criticism* is er dus sprake van een hiërarchie, waarbij het origineel bovenaan staat in de rangorde en alle adaptaties een lagere rang

⁴ Brian McFarlane, *Novel To Film: An Introduction to the Theory of Adaptation* (Oxford: Clarendon Press, 1996), 7.

⁵ Ibidem, 8-9.

⁶ Ibidem, 9.

hebben. Dit concept is binnen het adaptatiediscours voornamelijk gebruikt om literatuurverfilmingen te analyseren, maar in dit onderzoek zal ik het gebruiken om de authenticiteit van een bepaalde versie van een film ten opzichte van een andere versie te onderzoeken.

Binnen het adaptatiediscours is er echter ook een stroming die een kritische houding aanneemt tegenover de notie van *fidelity*, of deze zelfs compleet verwerpt. Theoretici zoals Linda Hutcheon zijn van mening dat het concept van *fidelity* niet (langer) geschikt is om adaptaties te onderzoeken. Zij vindt dat het idee van een hoofdtekst tekort doet aan het fenomeen adaptatie, omdat verhalen steeds vaker via meerdere media verteld worden en er dus geen sprake meer is van één hoofdtekst. Deze alternatieve stroming wordt *intertextuality* genoemd.⁷

In deze visie worden adaptaties niet meer als directe kopieën van een brontekst gezien, maar op zichzelf bestudeerd. Hierbij draait het, in tegenstelling tot *fidelity criticism*, niet om één brontekst maar wordt er uitgegaan van een verhaal dat via meerdere media wordt verteld; de zogenaamde *transmedia story*.⁸

Hoewel het begrip *transmedia storytelling* uitermate geschikt zou zijn om het uitgebreide Star Wars-universum mee te onderzoeken, focus ik me hier op het concept van *fidelity*, aangezien het hier niet gaat om de *transmedia story* rondom Star Wars, maar om de verschillende versies van de originele films. In dit onderzoek wil ik het concept van *fidelity* inzetten om de notie van originaliteit te bevragen aan de hand van wijzigingen die in de loop van dertig jaar door George Lucas zelf zijn aangebracht in de Originele Trilogie van de Star Wars-films. Om dit te verduidelijken zal ik in het volgende hoofdstuk aan de hand van voorbeelden uit de films bespreken welke typen wijzigingen zijn doorgevoerd in de verschillende versies van de films.

⁷ Linda Hutcheon, *A Theory of Adaptation* (New York: Routledge, 2006), 22.

⁸ Henry Jenkins, *Transmedia storytelling* [2007] *Confessions of an Aca/Fan* 02-09-2009
http://www.henryjenkins.org/2007/03/transmedia_storytelling_101.html

Hoofdstuk 2 - George Lucas: The Man and His Dream

"Difficult to see. Always in motion is the future."

- Yoda, THE EMPIRE STRIKES BACK

STAR WARS kwam uit in de Amerikaanse bioscopen op 25 mei 1977. George Lucas begon echter al in 1972 met het schrijven van de film. Het oorspronkelijke scenario besloeg 500 pagina's, en dit was veel te uitgebreid voor één film. Lucas deelde daarom het scenario op in drie delen, en besloot het eerste deel te verfilmen. Dit zou uiteindelijk STAR WARS: EPISODE IV – A NEW HOPE worden. Gefrustreerd dat de studio's een aantal minuten uit zijn eerdere films THX 1138 (1971) en AMERICAN GRAFFITI (1973) hadden geknipt, wilde Lucas bij het maken van STAR WARS onafhankelijk blijven van de grote Hollywoodstudio's en zelf de controle houden over zijn film.⁹

Met de winst van het behoorlijke succesvolle AMERICAN GRAFFITI kon Lucas een deel van Star Wars zelf financieren vanuit zijn eigen bedrijf Lucasfilm Limited. Voor de rest van het benodigde geld maakte hij een deal met Twentieth Century Fox, waarbij Lucas zijn eigen salaris als regisseur inleverde in ruil voor de rechten van STAR WARS en eventuele sequels. Ook kreeg Lucas de merchandiserechten van STAR WARS in handen door deze deal, waar hij uiteindelijk het meeste geld mee zou verdienen.¹⁰

Dit geld zette Lucas in voor het maken van de sequels, maar ook voor andere doelen. Lucas was namelijk van mening dat de technologie voor *special effects* in Hollywood niet voldoende was ontwikkeld om sommige ingewikkelde effecten voor STAR WARS te realiseren: "We were really bumping up against the ceiling of technology. [...] I could only do so much with the technology I had. So I've always been pushing that technology."¹¹ Aangezien er nog geen bedrijf bestond dat aan zijn eisen kon voldoen, richtte Lucas in 1975 zelf *Industrial Light & Magic* (ILM) op, een bedrijf met als doel het ontwerpen van *special effects* voor STAR WARS met behulp van computertechnologie.

ILM bleef na STAR WARS technieken doorontwikkelen en specialiseerde zich op het gebied van CGI (Computer Generated Imagery), de technologie om

⁹ Salewicz, 40.

¹⁰ Ibidem, 43.

¹¹ Jonathan Rinzler, *The Making of Star Wars: Revenge of the Sith* (Londen: Ebury Press, 2005), 12.

computerbeelden er zo levensecht mogelijk uit te laten zien.¹² In het begin van de jaren negentig vond George Lucas de technologie ver genoeg gevorderd om zijn oorspronkelijke visie op de Star Wars-films te realiseren en werden A NEW HOPE, THE EMPIRE STRIKES BACK en RETURN OF THE JEDI afgestoft, digitaal gerestaureerd en van nieuw CGI-beeldmateriaal voorzien. Deze verbeterde versie van de trilogie werd in 1997 wereldwijd in de bioscoop uitgebracht als The Special Edition.

De films waren wederom een hit in de bioscopen, maar er ontstond tevens enige consternatie binnen de fangemeenschap. Dit waren niet de Star Wars-films die het publiek kende uit 1977, maar de nieuwe visie van George Lucas op het na twintig jaar zo vertrouwd geraakte materiaal. De Special Edition werd namelijk niet gebracht als *director's cut*, maar simpelweg als de nieuwe en enige versie van Star Wars. Hier bleef het echter niet bij. In 2004 werd de Originele Trilogie voor het eerst op DVD uitgebracht, en ook deze versie was geheel herzien. De films hadden een nieuwe digitale poetsbeurt ondergaan en er waren weer CGI-beelden aan toegevoegd. Ook waren er geluidseffecten en zelfs extra muziek toegevoegd in de nieuwe versies.

Na het verschijnen van de oorspronkelijke bioscoopversies van de Originele Trilogie op DVD in 2007 heeft Chris Gould op de website DVDactive.com een overzicht bijgehouden van de verschillen tussen de drie versies van de Originele Trilogie.¹³ Aan de hand van screenshots uit de films heeft hij aangegeven welke shots of scènes veranderingen hebben ondergaan in de verschillende versies. Aan de hand van drie voorbeelden zal ik de verschillende typen wijzigingen in de films definiëren.

Een voorbeeld van de visuele veranderingen tussen de verschillende versies is een scène uit A NEW HOPE, waarin een bataljon stormtroopers op zoek gaat naar de droids R2-D2 en C-3PO op de woestijnplaneet Tatooine. In de originele versie uit 1977 zijn op de achtergrond van het shot twee stormtroopers te zien, waarvan er een op een dewback (grote hagedis) zit, die verder niet beweegt (shot 1).

¹² Salewicz, 113.

¹³ Chris Gould, "Star Wars: The Changes" [2007] *DVDactive.com*.

Shot 1. Original Edition, 1977. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part One" [2007] *DVDactive.com*.

In de Special Edition uit 1997 zijn aan deze scène digitaal twee stormtroopers toegevoegd, inclusief een bewegende dewback. Op de achtergrond is een opstijgende shuttle te zien. Het vrij lege originele shot is nu opgevuld met nieuwe visuele elementen. Daarnaast zijn de kleuren gerestaureerd (shot 2).

Shot 2. Special Edition, 1997. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part One" [2007] *DVDactive.com*.

In de 2004 DVD-editie zijn er in dit geval geen extra CGI-elementen toegevoegd, maar zijn de kleuren duidelijk verbeterd. Dit shot is dus verder alleen opgepoetst voor de DVD-versie (shot 3).

Shot 3. DVD Edition, 2004. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part One" [2007] *DVDactive.com*.

Veranderingen zoals deze komen veel voor in de nieuwe versies. Met behulp van CGI zijn sommige scènes aangevuld met extra personages, voertuigen en achtergronden om de films visueel te verrijken. Ook zijn de films gerestaureerd, zodat ze er beter uitzien. Dit soort technische wijzigingen zijn van invloed op het uiterlijk van de films, maar veranderen niets wezenlijks aan de inhoud ervan.

De technische wijzigingen kunnen aan de hand van de definitie van *fidelity* dus beschouwd worden als een verandering van de 'letter' van de originele films. De technische aanpassingen zijn significant aanwezig in de Special en DVD Edition en hebben als doel de beleving van de film te verrijken.

Technische verbeteringen zijn echter niet de enige veranderingen aan de nieuwe versies. Sommige veranderingen aan de films hebben namelijk ook inhoudelijke gevolgen. Een van de duidelijkste en veelbesproken veranderingen betreft de scène uit *A NEW HOPE* waarin smokkelaar Han Solo in een bar geconfronteerd wordt met de premiejager Greedo, die de prijs op Han's hoofd wil innen door Han te doden. In de oorspronkelijke versie uit 1977 haalt Han tijdens zijn gesprek met Greedo ongemerkt zijn blaster uit zijn holster en schiet hij Greedo koelbloedig onder de tafel neer (shot 4).

Shot 4. Original Edition, 1977. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part One" [2007] *DVDactive.com*.

In de Special Edition is digitaal een laserbolt uit Greedo's blaster toegevoegd, zodat Greedo nu feitelijk als eerst schiet (shot 5). Hoewel Greedo mist, heeft deze wijziging binnen de Star Wars fancommunity grote opschudding veroorzaakt. Veel fans zijn van mening dat door het toevoegen van Greedo's schot de reactie van Han tot een daad van zelfverdediging is gedegradeerd, waardoor Han van koelbloedige piraat verwordt tot een afwachtende pacifist.

Shot 5. Special Edition, 1997. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part One" [2007] *DVDactive.com*.

In de DVD-editie is het verschil enigszins kleiner gemaakt door het schot van Greedo iets te vertragen, maar het is nog steeds duidelijk dat Greedo hier eerder schiet (shot 6).

Shot 6. DVD Edition, 2004. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part One" [2007] *DVDactive.com*.

Dit soort inhoudelijke wijzigingen kan binnen het concept van *fidelity* gezien worden als een wijziging van de 'essence' van de originele film omdat het de betekenis van scènes, personages en zelfs een complete film kan veranderen. Deze veranderingen, met deze scène in het bijzonder, vormen tevens een bron voor hevige discussies binnen de fancommunity tussen voor- en tegenstanders ervan.

Als laatste vorm van verandering is er het type wijziging dat is doorgevoerd in de nieuwe versies om de Originele Trilogie (Episodes IV, V en VI) beter aan te laten sluiten op de Prequel Trilogie (Episodes I, II en III). George Lucas had oorspronkelijk het idee om ook het levensverhaal te vertellen van Anakin Skywalker in de periode voordat hij Darth Vader werd. Lucas wilde na de voltooiing van de Originele Trilogie (OT) echter wachten totdat hij vond dat de (digitale) technologie van de filmindustrie geavanceerd genoeg was om zijn visie van de Prequel Trilogie (PT) naar het bioscoopscherm te brengen. Aangezien pas in 1999 - zestien jaar na het verschijnen van het laatste deel van de OT – het eerste deel van de PT in de bioscoop verscheen, viel er een behoorlijk gat te dichten binnen het narratief van de Star Wars-saga.

Door achteraf aanpassingen te maken aan de films van de Originele Trilogie, wil Lucas ervoor zorgen dat deze films beter aansluiten op de films van de Prequel Trilogie en de Star Wars-saga zo een coherent(er) geheel wordt. Dit

proces is door Will Brooker omschreven als *retroactive continuity*.¹⁴ Het feit dat de continuïteit van de Star Wars-saga versterkt wordt door niet alleen de voorgeschiedenis (de PT) aan te passen op de bestaande films (de OT), maar ook door achteraf een nieuwe versie uit te brengen van de tweede (en al reeds bestaande) helft van de saga, is te danken aan de omgekeerde volgorde waarin de onderdelen van de saga zijn uitgebracht (IV, V, VI – I, II, III in plaats van andersom).

Het beste voorbeeld van *retroactive continuity* in de Star Wars-saga is een van de laatste scènes uit het laatste deel van het zesluik, RETURN OF THE JEDI. In deze scène worden de Forcegeesten van de overleden Jedi-meesters Yoda en Obi-Wan Kenobi verenigd met de geest van de wederom tot de goede kant bekeerde Anakin Skywalker. In de originele bioscoopversie van RETURN OF THE JEDI uit 1983 werd Anakin Skywalker gespeeld door de toen 78-jarige acteur Sebastian Shaw, zowel in de sterfscène van Anakin waarin zijn gezicht te zien is als in de scène met de Forcegeesten. Het is hierdoor duidelijk dat de geest die zich bij Obi-Wan en Yoda voegt, Anakin Skywalker is (shot 7).

Shot 7. Original Edition, 1983. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part Three" [2007] *DVDactive.com*.

¹⁴ Will Brooker, *Return to Mos Eisley: The Star Wars Trilogy on DVD* [2004] Website *TheForce.net*

In de Special Edition uit 1997 is hier – behalve het verhoogde contrast tussen de personages en de achtergrond - niets aan veranderd (shot 8).

Shot 8. Special Edition, 1997. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part Three" [2007] *DVDactive.com*.

De DVD-editie uit 2004 bevatte echter een aanzienlijke verandering. In 2004 waren de opnames voor het laatste (maar eigenlijk het derde) deel van de Star Wars-saga, EPISODE III - REVENGE OF THE SITH, in volle gang. Deze film speelt zich ruim twintig jaar voor EPISODE IV – A NEW HOPE af en hierin wordt Anakin Skywalker gespeeld door de toenmalig 24-jarige acteur Hayden Christensen.

Door in de DVD-editie van deze scène van RETURN OF THE JEDI de jonge Anakin (Hayden Christensen), het gezicht van de Prequel Trilogie, de plaats in te laten nemen van de oude Anakin (Sebastian Shaw), wilde George Lucas de ultieme verbinding tussen de Prequel Trilogie en de Original Trilogie leggen (shot 9).

Shot 9. DVD Edition, 2004. Bron: Chris Gould. "Star Wars: The Changes – Part Three" [2007] *DVDactive.com*.

Met behulp van digitale technologie worden zo door een behoorlijk ingrijpende verandering de Prequel Trilogie en de Original Trilogie aan elkaar gekoppeld om

zo de oorspronkelijke visie van George Lucas te verwezelijken. Zoals Lucas zelf zegt: "Digital technology [...] allows you to tell a bigger story and use more imagination than you were able to do in the past."¹⁵ Uit naam van *retroactive continuity* gebruikt Lucas dus een hybride vorm van digitale technologie en inhoudelijke wijzigingen om zo zijn geesteskind - de Star Wars-saga – tot een integraal narratief te smeden.

Het door Lucas aanbrengen van wijzigingen in de oorspronkelijke bioscoopfilms en deze daarmee te vervangen door (een) nieuwe versie(s) kan gezien worden als een vorm van adaptatie, hoe onconventioneel die ook mag zijn. Het *fidelity*-principe wordt echter niet toegepast. De technische wijzigingen zijn een verandering van de 'letter' van de brontekst, terwijl de inhoudelijke wijzigingen de 'essence' van de originele films aantasten.

Daarnaast past Lucas *retroactive continuity* toe zodat de films beter bij zijn contemporaine visie passen. Hij verwerpt hiermee het idee dat het "origineel" van de films de oorspronkelijke bioscoopversie is en stelt hiermee zijn eigen visie boven die van alle fans. Veel Star Wars-fans hebben echter een uitgesproken mening wat de "originele" versie van de films betreft. Hier zal ik het in het volgende hoofdstuk over hebben.

¹⁵ *George Lucas Interview* [1999] *Website Academy of Achievement*

Hoofdstuk 3 – May the Fan be with you

“I don't want things to change”

- Anakin Skywalker, THE PHANTOM MENACE

Dat zijn visie op Star Wars niet altijd strookt met de visie van de fans, daar is Lucas zich van bewust: “There's three worlds: there's my world that I made up, there's the licensing world that's the books, the comics, all that kind of stuff, [...] and then there's the fans' world, which is also very rich in imagination, but they don't always mesh.”¹⁶

Door het verschijnen van zowel de Special Edition (SE) in de bioscoop en op VHS in 1997, de DVD editie (DVD-E) in 2004 en uiteindelijk in 2007 ook de originele bioscoopversie (OBV) uit 1977 op DVD, is onder Star Wars-fans de discussie ontstaan over welke variant van STAR WARS als de “echte” versie gezien moet worden. Enerzijds is er de officiële visie van George Lucas zelf, die met het uitbrengen van een nieuwe versie de oudere versies nietig verklaart, en anderzijds blijven sommige fans nog steeds trouw aan “hun” versie van STAR WARS die ze in 1977 in de bioscoop hebben gezien.

De sterke affiniteit van de Star Wars-fans met “hun” film maakt van de fancommunity een belangrijke factor. Het blijkt namelijk dat - ondanks de afnemende waarde binnen het adaptatiediscours – *fidelity* nog wel een grote rol speelt in fangemeenschappen. Fans vinden het idee van een originele bron belangrijk.¹⁷

Het debat dat onder fans wordt gevoerd over de veranderingen in de films stelt de notie van originaliteit ter discussie. Aangezien deze discussie al twaalf jaar bezig is, kan ik deze onmogelijk volledig weergeven. Ik zal me daarom richten op reacties van fans aan de hand van het verschijnen van de DVD-editie in 2004, de nieuwste versie van de Originele Trilogie. Op het prominente en veelbezochte Star Wars fanforum TheForce.net bestaat een topic dat specifiek over de wijzigingen in de films gaat.¹⁸

Door het analyseren van reacties van forumgebruikers zal ik proberen de belangrijkste soorten visies van fans op de wijzigingen in kaart te brengen. Een

¹⁶ Edward Douglas, *Exclusive: A Rare Sit-Down with Mr. George Lucas* [2008] *Website Comingsoon.net*

¹⁷ Jemeljan Hakemulder en Ankie ten Velde, “Was het boek beter dan de film? Verwachtingen, teleurstellingen en interpretatie bij de receptie van *The Return of the King*” *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 1 (2006): 66.

¹⁸ Jedi Council Forums - Official DVD Thread #2 - Changes Discussion

vergelijkbaar onderzoek is uitgevoerd door Will Brooker in zijn boek *Using the force: creativity, community, and Star Wars fans* uit 2002.¹⁹ In dit boek onderzoekt Brooker het forum van TheForce.net met betrekking tot de Special Edition en deelt hij de reacties van forumgebruikers in vier categorieën in: technische verbeteringen, realisme, implicaties voor de canon en veranderingen aan personages.

Hoewel dit *an sich* een prima classificatiesysteem is, zal ik mijn eigen categorieën aanhouden, aangezien het voor mijn onderzoek niet relevant is om te kijken naar de fanreacties betreffende realisme en implicaties voor de canon. Ik zal de geselecteerde reacties op het fanforum dus onderverdelen in de drie categorieën zoals ik die heb benoemd in hoofdstuk 2: technische verbeteringen, inhoudelijke wijzigingen en wijzigingen door *retroactive continuity*.

Bij het eerste bezoek aan het topic genaamd *Official DVD Thread #2 - Changes Discussion* valt meteen op dat de wijzigingen hoog zitten bij Star Wars-fans. De discussie omvat namelijk 430 pagina's, en sommige berichten van gebruikers nemen wel een halve pagina in beslag. Het eerste deel van het topic bestaat echter alleen uit speculatie over de toen nog te verschijnen DVD-versie. Ik heb me dan ook gericht op de reacties van forumgebruikers na het daadwerkelijk uitkomen van de DVD.

In de reacties op de technische verbeteringen – de 'letter' van de nieuwe versie – is de tendens over het algemeen positief. *DarthMarkyMark* zegt bijvoorbeeld dat: "[I]t was like watching the movies for the first time! I honestly have never seen a transfer as good as this - I won't be criticising anyone at Lucasfilm or Lowry²⁰ for not changing this or that, because these are the best versions of the movies EVER."

Er zijn echter ook fans die kritisch zijn, zoals *Hudnall*: "The new DVD print stinks. It is rotten. The saturation, contrast and brightness are completely out of proportion. The movie looks and feels completely different - and for the worse."

De technische veranderingen zijn een groot twistpunt op het fanforum. Een belangrijk onderscheid dat gemaakt kan worden tussen de reacties, is tussen gebruikers die de oorspronkelijke versie van de films hebben gezien – in de bioscoop of ergens anders – en gebruikers die met de Special Edition zijn opgegroeid. Fans die bekend zijn met de oorspronkelijke versie, zijn over het

¹⁹ Will Brooker, *Using the force: creativity, community, and Star Wars fans* (Londen: Continuum, 2002).

²⁰ Lowry Digital is het bedrijf dat de digitale filmrestauratie van de Originele Trilogie heeft uitgevoerd.

algemeen sentimenteler over die versie in hun reacties en zijn vaak negatiever over de DVD-editie dan 'nieuwe' fans. Zo ook *mverta3*: "After seeing Star Wars in 1977 I was so moved by the music and the film. [...] It profoundly saddens me to see fans, especially younger fans, endorse the idea that 'it's George's film - he can do what he wants'."

Naast technische twistpunten zijn er ook inhoudelijke irritaties bij de fans. Die hebben dus betrekking op de 'essence' van de films. Het gaat hierbij dan vooral om het Han versus Greedo-debat, dat ik in hoofdstuk 2 heb geschetst. Forumbezoeker *ThereIsNoConflict* verwoordt pakkend de pro-Han-kant van het debat: "Han shot first! If Greedo shot first, it sort of changes the tone of Han's character and his evolution. Han goes from the cold blooded, self-centred smuggler to the compassionate Ewok loving hero of the Rebellion."

SENATOR_OVALTINE nuanceert het gepolariseerde debat door de wijziging in een breder perspectief te plaatsen: "The Special Edition and DVD changes are really not a big deal, its a few minutes of adjustments in 6+ hours of wonderfulness.... Ok, Han and Greedo's kinda lame and all, but it theres still lightsabers, still Vader, and X-wings etc. [...] They're still the same wonderful movies but now in much much better quality...."

Over het derde type wijziging, het aanpassen van de OT op de PT door middel van *retroactive continuity*, zijn de meeste fans negatief gestemd, vooral over de wijziging van de geest van Anakin. Dat heeft dan vooral betrekking op de veranderde inhoud van de scène, zoals *vladimir_imp* aangeeft: "Personally I still don't 'get' young Anakin's ghost at the end of ROTJ.²¹ It doesn't make sense to me. If Anakin turned at the end of ROTJ, then his spirit would be in his 'old' form still surely? Unless he didn't turn and he was still bad?". Voor de *retroactive continuity* hebben de fans over het algemeen geen goed woord over.

Fans praten op het forum wel veel over de impact van Star Wars op hun leven en populaire cultuur. Sommigen danken George Lucas voor het creëren van hun favoriete fantasiewereld, zoals *Leias_love_slave*: "Right now, I'm actually a bit overwhelmed by a feeling of gratitude to George Lucas for making these films." Een andere groep fans trekt echter het alleenrecht van Lucas voor het aanpassen van de films in twijfel. Forumgebruikers zoals *mverta3* zien de films meer als cultureel gemeengoed: "Ultimately, [a work of art] will be defined

²¹ ROTJ is de veelgebruikte afkorting voor de film RETURN OF THE JEDI.

by the impact it has on the world. And in this regard, Star Wars has proven itself.”

Er is binnen de Star Wars-fancommunity enerzijds dus respect en dank voor de visie van George Lucas, maar anderzijds worden zijn wijzigingen ook door fans in twijfel getrokken. Niet alle fans accepteren dus blindelings de aanpassingen die Lucas als maker aan Star Wars heeft gedaan over de jaren. De Baziniaanse notie van de *auteur* als enige rechthebbende van de film staat hier dus ter discussie, net als de notie van originaliteit.

Fans bepalen namelijk voor zichzelf welke versie van de films (de bioscoopversie, Special Edition of DVD-versie) zij als “het origineel” beschouwen. Dit wordt grotendeels bepaald door de versie waarmee zij voor het eerst in aanraking zijn gekomen. Voor fans is het idee van *fidelity*, dus het trouw zijn aan een origineel, erg belangrijk alleen verschilt het per fan wat dat origineel dan is. De fans refereren in de vergelijkingen wel steeds aan de “originele versie” uit 1977, dus als er voor hen een hoofdtekst aangewezen zou moeten worden, dan zou het die versie zijn.

George Lucas zelf gaat altijd uit van de nieuwste, aangepaste versie en laat daar geen twijfel over bestaan: “You can either have a good attitude about change or a bad attitude about it. You can’t fight tidal waves, you can only ride them. So the best thing to do is get your surfboard and make the best of it.”²² Er bestaat omtrent de notie van originaliteit van Star Wars dus een bijzondere wisselwerking tussen auteur en publiek, tussen maker en fan.

²² Salewicz, 45.

Conclusie

Star Wars stamt oorspronkelijk uit 1977, maar is sindsdien aan vele veranderingen onderhevig geweest. Naast digitale restauratie voor technische verbetering hebben de drie films van de Originele Trilogie ook inhoudelijk lichte wijzigingen ondergaan, waarvan sommige wijzigingen zijn bedoeld om ze beter bij de Prequel Trilogie te laten aansluiten, door middel van *retroactive continuity*.

Het aanpassen van de films door George Lucas, de schrijver, producent en regisseur van (het grootste deel van) de Star Wars-saga, is vrijwel uniek en daardoor controversieel binnen de filmindustrie en fancommunity. Het streven van Lucas om zijn visie inhoudelijk te verwezenlijken en zijn films technisch gezien aan te passen aan de moderne tijd, botst met de opvattingen van sommige fans over de essentie van Star Wars en de veel voorkomende nostalgische houding tegenover de films.

Aan de hand van het concept *fidelity* heb ik geprobeerd de vraag te beantwoorden wat het door George Lucas aanpassen van de Star Wars films met de notie van originaliteit doet in het kader van het adaptatiediscours. *Fidelity criticism* gaat per definitie uit van een origineel waar een adaptatie van gemaakt wordt. De nieuwe versies van Star Wars kunnen echter niet gezien worden als een letterlijke adaptatie van een brontekst, aangezien de auteur zelf, en geen ander persoon, zijn creatie heeft gewijzigd, en de nieuwe versies in hetzelfde audiovisuele medium zijn uitgevoerd.

Star Wars kan enerzijds gezien worden als een mediaproduct dat door de wijzigingen de strikte notie van *fidelity* doorbreekt en de notie van originaliteit bekritiseert. In de wijzigingen wordt namelijk noch met de 'letter', noch met de 'essence' van de brontekst rekening gehouden. Het twistpunt over deze wijzigingen bevindt zich voornamelijk tussen de auteur en de fans, aangezien George Lucas de nieuwste versie niet als adaptatie maar als de enige en juiste versie ziet, zoals hij de films ooit bedoeld had. De fans prefereren soms juist de 'nostalgische' 1977-versie boven de nieuwe, digitaal verbeterde versie(s). Hierbij is het belangrijk een onderscheid te maken tussen de versie waarmee een fan als eerst in aanraking is gekomen. Dat beschouwt diegene dan meestal als zijn of haar "origineel".

Er is dus een verschil in de beleving van originaliteit en *fidelity* tussen de auteur van de mediatekst en het publiek dat die tekst heeft omarmd en in het hart gesloten. Het feit dat Star Wars een zeer actieve fancommunity heeft,

draagt bij aan het in stand houden van het debat en de afwijkende visies van sommige fans ten opzichte van die van de Maker, George Lucas. De meeste fans zijn echter voornamelijk blij dat Lucas in 1977 met de STAR WARS kwam, ook al is de film nu niet meer hetzelfde als vroeger. Hun gevoel wordt waarschijnlijk het best verwoord door C-3PO in A NEW HOPE met de woorden: "Thank the Maker!".

Discussie

Dit onderzoek heeft een claim kunnen maken wat betreft fidelity en Star Wars, zij het op beperkte schaal. Van tevoren had ik de indruk dat binnen de fancommunity de bioscoopversie uit 1977 door iedereen als de originele versie van Star Wars werd beschouwd. Ik ben er nu achter dat daar een leeftijds- en ervaringsgebonden nuance aan gekoppeld is, maar dat de notie van een origineel nog steeds belangrijk is voor fans. Ik besef zeer goed dat deze claim alleen geldt voor de onderzochte fancommunity op TheForce.Net. Op andere fanfora zou dit anders kunnen liggen.

Daarnaast ben ik mij er van bewust dat om het onderscheid tussen de verschillende versies te kunnen maken, je grondige voorkennis van de verschillende uitvoeringen nodig hebt. Ook de reacties van fans op het forum zijn gekleurd wat dat betreft; op het forum zitten in principe alleen fans die Star Wars meerdere keren gezien hebben en ook het onderscheid kunnen maken tussen de versies. Als je niet weet dat er verschillende versies van de Originele Trilogie zijn, ga je er automatisch van uit dat de film die je ziet het origineel is.

Tevens wil ik de kritische kanttekening bij mijn onderzoek plaatsen dat George Lucas van de Originele Trilogie alleen STAR WARS heeft geregisseerd. Van de twee sequels was hij geen regisseur, maar wel Executive Producer, dus had hij nog steeds invloed op de films. Deze nuance kan mogelijk de claim van George Lucas als *auteur* afzwakken.

Voor vervolgonderzoek kan het interessant zijn om uit te breiden naar de Prequel Trilogie, aangezien ik nu alleen naar de Originele Trilogie gekeken heb. Daarnaast is het ook goed mogelijk om Star Wars als transmedia story te onderzoeken. Vanwege het uitgebreide Expanded Universe rondom de films, is het de moeite waard om de Star Wars-verhalen uit andere media, zoals comics en games, op de films te betrekken en de onderlinge relatie tussen de verschillende media bij het construeren van één verhaal te onderzoeken.

Bronnen

Films

STAR WARS (: EPISODE IV – A NEW HOPE)

Reg. George Lucas

Scen. George Lucas

Act. Mark Hamill, Harrison Ford, Carrie Fisher

Twentieth Century Fox, 1977, 1997 en 2004.

STAR WARS: EPISODE V – THE EMPIRE STRIKES BACK

Reg. Irvin Kershner

Scen. Leigh Brackett, Lawrence Kasdan, George Lucas

Act. Mark Hamill, Harrison Ford, Carrie Fisher

Twentieth Century Fox, 1980, 1997 en 2004.

STAR WARS: EPISODE VI – RETURN OF THE JEDI

Reg. Richard Marquand

Scen. Lawrence Kasdan, George Lucas

Act. Mark Hamill, Harrison Ford, Carrie Fisher

Twentieth Century Fox, 1983, 1997 en 2004.

Websites

Jedi Council Forums – Official DVD Thread #2 - Changes Discussion

http://boards.theforce.net/classic_trilogy/b10002/16704315/p1/?6470

Gould, Chris. "Star Wars: The Changes" [2007] *DVDactive.com*

<http://www.dvdactive.com/editorial/articles/star-wars-the-changes-part-one.html>

Foto voorblad

George Lucas en C-3PO (Anthony Daniels) op de set van ATTACK OF THE CLONES.

Copyright Lucasfilm Ltd. <http://www.starwars.com>

Literatuur

"George Lucas Interview" [1999] *Website Academy of Achievement* – 02-10-2009
<http://www.achievement.org/autodoc/page/luc0int-1>

Brooker, Will. "Using the force: creativity, community, and Star Wars fans."
Londen: Continuum, 2002.

---. "Return to Mos Eisley: The Star Wars Trilogy on DVD" [2004] *Website TheForce.net* 11-09-2009
<http://www.theforce.net/jed council/editorials/092904.asp>

Douglas, Edward. "Exclusive: A Rare Sit-Down with Mr. George Lucas" [2008]
Website Comingsoon.net 29-09-2009.
<http://www.comingsoon.net/news/showestnews.php?id=42983>

Hakemulder, Jèmeljan en Ankie ten Velde. "Was het boek beter dan de film? Verwachtingen, teleurstellingen en interpretatie bij de receptie van *The Return of the King*" *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 1 (2006): 48-68.

Jenkins, Henry. "Transmedia storytelling." [2007] *Confessions of an Aca/Fan*
02-09-2009
http://www.henryjenkins.org/2007/03/transmedia_storytelling_101.html

Hutcheon, Linda. "A Theory of Adaptation." New York: Routledge, 2006.

McFarlane, Brian. "Novel To Film: An Introduction to the Theory of Adaptation."
Oxford: Clarendon Press, 1996.

Rinzler, Jonathan. "The Making of Star Wars: Revenge of the Sith." Londen:
Ebury Press, 2005.

Salewicz, Chris. "George Lucas: Close Up: The Making of His Movies." New York: Thunder's Mouth Press, 1999.

Stam, Robert, en Alessandra Raengo, red. *Literature and Film: A Guide to the Theory and Practice of Film Adaptation*. Malden: Blackwell Publishing, 2005.